

**CYMELIA
BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
UNIwersYTETU
GDAŃSKIEGO**

• SZKICE •

ANTONI KAKAREKO

**CYMELIA
BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
UNIwersYTETU
GDAŃSKIEGO**

• SZKICE •

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO

GDAŃSK 2026

Redaktorzy serii 55-lecia
Joanna Kamień, Arnold Kłoczyński

Redaktor Wydawnictwa
Katarzyna Ambroziak

Projekt okładki i stron tytułowych
Kaja Mucha-Król

Opracowanie ilustracji
Andrzej Taranek

Wszystkie zamieszczone w książce ilustracje pochodzą
z księgozbioru starych druków Oddziału Zbiorów Specjalnych
Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego

Skład i łamanie
Łukasz Gwizdała

Publikacja sfinansowana ze środków Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański, 2026
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-807-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: <https://wydawnictwo.ug.edu.pl/ksiegarnia-online/>

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

- Od autora słów kilka | 9
- Mądrość i piękno zamknięte w papierze – refleksje z pewnej wystawy | 14
- Kalendarzy dawnych czar | 20
- Siedemnastowieczne przewodniki po Gdańsku | 23
- Pastorius i jego dzieła | 26
- Bartłomiej Keckermann | 29
- Z Filipem Cluverem podróże w przeszłość | 31
- Świat od Ptolemeusza do Muenstera | 34
- Obserwacje Jana Heweliusza | 38
- Pierwsza kronika Pomorza Gdańskiego i Gdańska | 40
- Kontynuator wybitniejszy od mistrza | 43
- Prusy stare i nowe | 47
- Pierwsza kronika krzyżacka | 51
- Wielkie dzieła dziadka i wnuka | 54
- Bastion katolicyzmu i polskości | 57
- Weselne druki Marcina Rhodego | 61
- Foersteriana biblioteki uniwersyteckiej | 64
- Oracje Jana Mochingera – złote karty gdańskiej retoryki | 68

- Herbarz wielkich mistrzów zakonu krzyżackiego | 71
- Luminarz gdańskiej palestry XVII stulecia | 74
- Jerzy Piotr Schultz – toruński polihistor | 78
- Dawid Braun – historiograf spod Elbląga | 82
- Wilkerze i inne druki dawnego prawa w Gdańsku | 85
- Edycja Długosza z akcentem gdańskim | 88
- Dawne gdańskie periodyki naukowe | 91
- Miscellanea pruskie królewieckiego bibliotekarza | 94
- Historyczne perełki zawarte w „klocku” | 97
- Jeszcze o „klocku” z historycznymi perełkami | 101
- Słownik biograficzny Henninga Wittego | 105
- Gdańskie biografie króla Władysława IV Wazy | 108
- Helmolda i Arnolda kroniki słowiańskie | 112
- Modlitewniki z grodu nad Motławą | 115
- Bedeker dawnych Żuław | 118
- Kronikarski „klocek” o Toruniu | 122
- Szwedzkie perypetie króla Zygmunta III Wazy | 126
- Potop szwedzki w dziełach Pufendorfa | 130
- Pamiętnik obrońcy Jasnej Góry | 135
- Pierwszy drukowany polski katalog rękopisów | 140
- Encyklopedia księdza Benedykta | 145
- Pierwszy polski leksykon encyklopedyczny | 149
- Złotousty kaznodzieja I Rzeczypospolitej | 153

- Gniazdo Cnoty* ojca genealogii heraldycznej Polski i Czech | 158
- Piętnastowieczny polski podręcznik tworzenia kalendarzy | 163
- Sentencje* Piotra Lombarda | 168
- W kręgu polemik religijnych XVI wieku –
kardynał Stanisław Hozjusz i Fabian Kwadrantyn | 172
- Nowożytna synteza dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego | 178
- Dworzanin i dziejopis | 183
- Skarbiec księdza Knapiusza | 188
- Wujkowe foliały | 193
- Księgi Jana z Czarnolasu | 201
- Dziejopis Rzeczypospolitej rodem z Werony | 205
- Polski Liwiusz albo książę dziejopisów polskich XVI wieku | 210
- Geografia* Ptolemeusza z ormiańskim akcentem | 217
- Bestseller XVI stulecia | 222
- Horatius Christianus Sarmaticus | 227
- Skrzetuscy i Waga od św. Kalasantego,
czyli w kręgu pijarskich pisarzy politycznych
i popularyzatorów dziejów i prawa polskiego XVIII wieku | 233
- Sapere auso*, czyli o księdzu
Stanisławie Hieronimie Konarskim i jego dziełach | 240
- Godny następca księdza Macieja Sarbiewskiego
i historiografowie schyłku dawnej Polski | 248
- Uwagi i przestrogi księdza Staszica | 256
- W kręgu dzieł współtwórcy Konstytucji 3 maja | 262
- Luminarze Kuźnicy Kołłątajowskiej | 269

- Ojciec Franciszek Bohomolec –
wszechstronny nauczyciel i propagator polskiej kultury | 278
- Edytorskie zasługi ojca Macieja Dogiela | 284
- Użyteczne kompendia księdza Żeglickiego | 292
- Wielkość i tragizm Franciszka Dionizego Książnina | 298
- Mistrz polskiej satyry obyczajowej i politycznej okresu oświecenia | 304
- Polski świat ojca Szymona z Kamieńca | 312
- Perła sarmackiego baroku | 320
- Więcej niż herbarz | 331
- Wśród epigonów *Korony polskiej* – Ewaryst Andrzej Kuropatnicki | 337
- Wojciech Wincenty Wielądko –
epigon i kontynuator dzieła ojca Kaspra Niesieckiego | 344
- Trzeci Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego | 351

Aneks

- Monika Domachowska
Skarbiec w Bibliotece Uniwersytetu Gdańskiego | 361
- Antoni Kakareko
Ekspozycja wiedzy i piękna – wystawa w Bibliotece Głównej | 365
- Antoni Kakareko
Niezwykła kolekcja | 370
- Podziękowanie | 376
- Spis ilustracji | 377